

פינוי וחוסן במלחמה: אספקלריה משפחתית

אורית נוטמן-שורץ ויעל הוכמן*

אירועי "השבת השחורה" שפקדו את מדינת ישראל ב־7 באוקטובר 2023, ומלחמת חרבות ברזל בעקבותיהם, העלו מחדש את השאלה בדבר המשמעות של פינוי כפוי של אזרחים בכלל, ולנוכח טראומה קיצונית, מתמשכת, ומשותפת בפרט. בשל עצימות האירועים ביצעה ממשלת ישראל פינוי רחב היקף, כאשר תושבי יישובים הסמוכים לגבול בדרום הארץ ובצפונה קיבלו הוראה או המלצה להתפנות במימון המדינה. נכון ליוני 2024 עמד מספר המפונים על יותר מ־140 אלף איש ואישה. חלקם פונו למלונות, אחרים לאתרי קליטה במועצות אזוריות, בעיקר בקיבוצים (הכנסת – מרכז המידע והמחקר, 2024). נתון זה אינו כולל את המשפחות שהתפנו מרצון, למרות שמקום מגוריהן לא נכלל ברשימת היישובים שהוגדרו על ידי המדינה כזכאים לפינוי.

פינוי יישובים ואזרחים הפך באזורים שונים בעולם לנוהל התמודדות מקובל במצבי אסון ומלחמה, הן מתוך האחריות המדינתית לשמור על חיי אזרחים והן בשל הצורך לאפשר לכוחות הסיוע ולכוחות הביטחון לפעול במרחב המדובר (Kuhlman et al., 2020). גם במדינת ישראל התפתחו מאז שנת 2012 תרחישי ייחוס למצבי חירום המותאמים לסוג האיום, להיקף הנזק, לפרופיל הנפגעים ולמשך הפינוי הצפוי. לתרחישים אלה הוצעו פתרונות וביניהם תוכנית 'מלון אזרחים' המותאמת ליישובים כפריים, תוכנית 'מקום בטוח' המתאימה לערים, שאוכלוסייתן גדולה יותר, או 'משב רוח', המתמקדת בפינוי לטווח קצר לצורך הפוגה או התרעננות. תוכניות אלו פותחו נוכח ניסיון העבר, שהראה כי תושבים מאזורי מלחמה נוטים להתפנות בכוחות עצמם לאזורים בטוחים יותר בעת הסלמה ביטחונית (הכנסת – מרכז המחקר והמידע, 2023).

למרות אימוץ נוהלי פינוי בארץ ובעולם, ככל הידוע טרם נבחנה באופן מספק תופעת הפינוי של אזרחים בכלל, ובפרט של משפחות צעירות, שנמצאו פגיעות במיוחד למצבי מלחמה ואסון. יתרה מכך, בספרות המחקרית רווחת תפיסה אינדיווידואלית של פינוי, וראיית הפינוי כסוגיה משפחתית – מצב המשפיע על המרקם המשפחתי, שיש בו פוטנציאל הן

* אורית נוטמן-שורץ היא פרופ' אמריטה במכללה האקדמית ספיר ומנהלת אקדמית של התוכנית הלאומית 'עוגן' למניעה ולהתערבות עם ילדים ובני נוער החשופים לאירועי טראומה, מיסודו של מכון ויצמן למדע. יעל הוכמן היא מרצה בכירה וראשת התוכנית לתואר ראשון בבית הספר לעבודה סוציאלית במכללה האקדמית ספיר.

לתרום לחוסן המשפחתי והן לפגוע בו – נותרה ללא מענה מספק. מאמר זה מציב במוקד ההתייחסות לנושא פינוי תושבים את היחידה המשפחתית ומציע מודל משפחתי-מעגלי של קבלת החלטות לפינוי עבור הורים לילדים צעירים. מטרת המחקר שבמסגרתו הוצע המודל היא לסייע בהכנת היחידה המשפחתית להתמודדות עם פינוי צפוי ועם השיבה הביתה, מתוך הכרה בחשיבות המשפחה כיחידה המתמודדת עם פינוי ועם השלכותיו ולקידום חוסן ועמידות.

פינוי אוכלוסייה בישראל – רקע

פינוי ילדים ומשפחות בישראל הונהג מייד עם הקמתה. כבר במלחמת השחרור התרחש אירוע פליטות יהודית נרחב שנמשך שנה וחצי, כשאחד מכל עשרה יהודים הפך פליט (כהן לוינובסקי, 2014). פינויים נוספים נערכו בעקבות הסכם השלום עם מצרים (1982) וכחלק מההתנתקות מרצועת עזה (2005). מחקרים בנושא הצביעו על מצוקה רבה בקרב המפונים, ובעיקר של ילדים ובני הנוער (גלילי ושגיא, 2010; הוכמן ורואר־סטריאר, 2017; Zerach & Tam, 2016). פינוי אוכלוסיות הפך למציאות שכיחה במלחמת לבנון השנייה (2006), שבמהלכה כשליש מתושבי הצפון התפנו עצמאית לפרקי זמן שונים, ללא מענה מתאים למצוקותיהם (אלרן ועמיתיו, 2023).

במחקר שבחן תגובות של בני נוער במהלך מלחמת לבנון השנייה נמצא כי רמת המצוקה הנפשית שלהם תאמה את זו של כלל האוכלוסייה, וכי מרבית המתבגרים הפגינו עמידות (גרין ועמיתיו, 2010). היעדר נוהל והתייחסות מדינתית לפינוי זכו לביקורת מצד מבקר המדינה, שהצביע על הצורך להבנות נוהל פינוי מסודר ולא להשאיר את ההחלטה לגבי פינוי ואת הסדרתה לכוחות השוק ולפילנתרופיה (מבקר המדינה, 2007).

יישום תובנות אלו החל בנגב המערבי, שהפך לאזור מלחמה. בהקשר זה הפעילה המדינה פתרון מצומצם באמצעות תוכנית משבר רוח, המאפשרת ליחידים ולקבוצות מיישובי הנגב המערבי להתפנות על פי רצונם, בתשלום ממשלתי, למספר ימי התרעננות (הכנסת – מרכז המחקר והמידע, 2023). אף על פי שהאירועים חייבו לא אחת יישום של תוכניות מקיפות יותר, כמו תוכנית מלון אורחים, ככל הידוע הן לא יושמו עד המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר 2023, גם לא בזמן מבצע צוק איתן (2014), שנמשך 50 ימים.

פיתוח מודלים של תוכניות לפינוי אוכלוסיות, לזמן קצר (התאווורות) או ממושך, הולם את תפיסות החוסן מנקודת מבט אקולוגית. תפיסות אלו מתמקדות בקשר שבין האדם לסביבה (Harvey, 1996; Ungar, 2013) ומגדירות חוסן כיכולת של פרטים, קהילות וחברה להתמודד

בהצלחה עם הפרעה קשה, להכילה בגמישות, לקיים רציפות תפקודית במהלכה ולהתאושש ממנה במהירות (bouncing back) (אלרן ועמיתיו, 2023). תפיסות חוסן אקולוגי קיבלו ביטוי גם במחקרים שנערכו בעולם (Corazin et al., 2017) וגם בקרב אנשי המקצוע באזור בנגב המערבי (Nuttman-Shwartz & Green, 2021). במחקרים רבים לבחינת חוסן, שנערכו בהובלת לימור אהרנסון־דינאל ומולי להד (Leykin et al., 2013; Cohen et al., 2013), נמצא כי יש מקום להתייחס לחמישה רכיבים: מנהיגות, תחושת קהילתיות, מוכנות לחירום, קשר למקום המגורים ולאמון חברתי, לצד מסוגלות אישית (Nuttman-Shwartz & Green, 2021). רכיבים אלו תקפים, כפי שניתן לראות, גם במצבים של פינוי אוכלוסיות יזום ומתוכנן או עצמאי. בהתאם להגדרות המוכרות של חוסן, חשוב לבחון אם וכיצד פינוי של כל המשפחה, גם במצבים שבהם מדובר בפינוי חוזר ונשנה כמו בנגב המערבי, מקדם או מפחית את תחושת החוסן או את המצוקה.

פינוי משפחות: מצוקה וחוסן

מרבית הידע והמחקר בעולם בהקשרים של פינוי אוכלוסיות מתמקדים באסונות טבע. מחקרים אלה הראו כי משפחות בכלל ואימהות וילדים בפרט פגיעים יותר מאחרים להתפתחות של מצוקה רגשית, חרדה ודיכאון, ואף להתפתחות פוסט־טראומה עקב חשיפה לאסונות טבע, בייחוד בקרב תושבים שנאלצו להתפנות (La Greca et al., 2022). רמת הלחץ והמצוקה בקרב קבוצה זו של מפונים הייתה לא רק גבוהה יותר אלא גם התאפיינה בבעיות משפחתיות מרובות שנקשרו לפינוי (La Greca et al., 2019).

מחקרים בישראל הראו כי בקרב ילדים שפוננו בזמן מלחמת לבנון הראשונה (1982) מאזורי מלחמה, ללא משפחותיהם, הייתה שכיחות גבוהה יותר של תגובות לחץ, וכי ילדים אלה הביעו העדפה ברורה להישאר עם משפחותיהם במצב חירום עתידי (Shacham & Lahad, 2004). מנגד, בקרב ילדים ובני נוער שפוננו באופן כפוי עם בני משפחותיהם מאזור שדרות, לפני מבצע עופרת יצוקה ואחריו (2008-2010), נמצא קשר בין משך תקופת הפינוי לבין השכיחות של תסמונת פוסט־טראומה. כן ניכר כי פינוי מהבית הגביר פי 3.5 את הסיכוי להתפתחות מצוקה פוסט־טראומטית (לביא ונוטמן־שורץ, 2010). בחינה מעמיקה של השיקולים שעמדו בבסיס ההחלטה אם להתפנות או לא הראתה כי תחושת סכנה וחשש לפגיעה, ההשפעה על הילדים, חוסר יכולת להישאר במרחב מוגן ולחץ משפחתי – כל אלה נקשרו להחלטה להתפנות, ואילו היעדר חלופה מתאימה, תפיסה של רמת סכנה נמוכה, אחריות בעבודה והתחושה שאין כמו הבית נקשרו להחלטה להישאר במקום ולא

להתפנות (Gidron et al., 2010). ממצאים אלה מחדדים את היותם של הילדים גורם מהותי בהחלטה להתפנות, מתוך הרצון של ההורים לגונן עליהם פיזית ונפשית בהקשר של אירועי מלחמה וטרור בעצימות גבוהה.

במחקרים שנערכו בארץ ובעולם עלה כי משמעות הפינוי ותפיסתו כשלעצמו כאירוע לחץ טראומטי נכונה לא רק במקרים של פליטות ומלחמה אלא גם לאור פינוי לצורך יישום הסכמי שלום, כשמשמעות הפינוי היא פינוי לצמיתות. במחקר שערכו גדי זרח ואלקנור תם (Zerach & Tam, 2016) נמצא כי תשע שנים לאחר המעבר הכפוי מיישובי חבל עזה, צעירים שפוננו מאזור מגוריהם בהיותם מתבגרים סבלו מתסמיני הפרעת דחק פוסט-טראומטית (PTSD) הקשורים לפינוי עצמו יותר מאשר ללחץ הכרוך באירועי ההתנגדות, שחלק מהתושבים היו מעורבים בהם לנוכח ההחלטה על ההתנתקות מגוש קטיף ומצפון השומרון בשנת 2005.

מחקרים שעסקו בפינוי בהקשר זה הצביעו על המשמעות הקריטית של המשפחה ובפרט של ההורים, הן בטווח הקצר – בתהליך ההתמודדות עם הפינוי, והן בטווח הארוך – בתהליך ההסתגלות למקום החדש. כך למשל, במחקר שערכו שפרה שגיא והלן אנטונובסקי (Sagy & Antonovsky, 1986) סמוך לפינוי העיר ימית נמצא כי תחושות החרדה והכעס שנלוו לפינוי התמתנו כאשר היחסים במשפחה תרמו בעיקר למיתון תחושת הלחץ לאחר הפינוי. בדומה לכך, במחקרים שנערכו 20-30 שנה לאחר הפינוי מחצי האי סיני בקרב בוגרים שהיו ילדים ובני נוער בעת הפינוי, נמצא כי המשפחה הייתה הגורם המרכזי בתהליך ההתמודדות עם הפינוי עצמו (הוכמן ורואר-סטריאר, 2017), והיה לה תפקיד מכריע בהסתגלות למקום החדש (גלילי ולבי-ויזל, 2007).

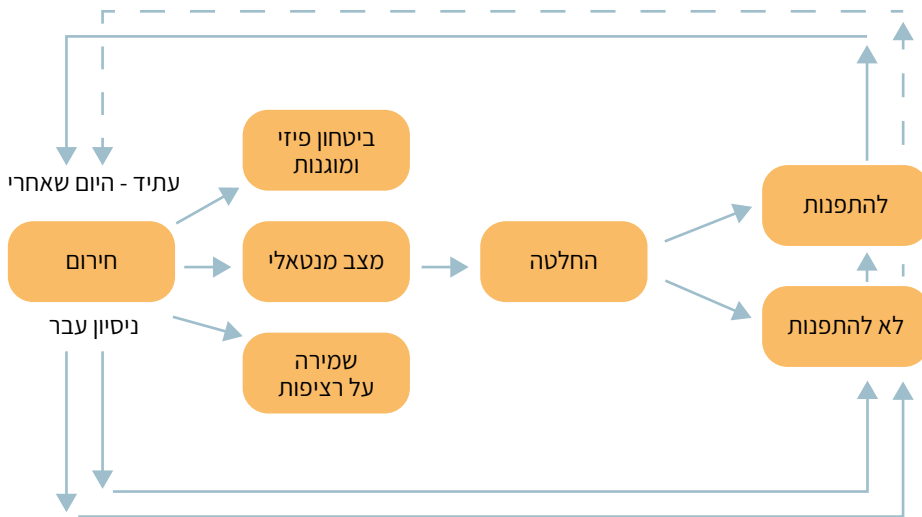
שיקולי המשפחה בעניין הפינוי

לאור חשיבות הממצאים ביחס לתפקיד המשפחה בהסתגלות לפינוי, בין שהוא זמני ובין שהוא קבוע, עלה הצורך לבחון מהם השיקולים של משפחה לגבי התפנות או אי-התפנות בעת חירום. במחקר אמריקאי בעקבות הוריקן 'אירמה' נמצא כי הורים שפוננו הרגישו בטוחים יותר במהלך הסופה, אך דיווחו על רמת מצוקה גבוהה יותר לפני ובמהלך הסופה, לעומת אלה שלא פונו (La Greca et al., 2019), וכי אימהות לילדים מעל גיל שש דיווחו על רמות גבוהות של תגובות לחץ, חרדה ודיכאון, במידה רבה יותר מאימהות שהיו רק ילדים צעירים (בני שש ומטה) (La Greca et al., 2022).

לאחרונה נערך בישראל מחקר שהתחקה אחר תהליכי קבלת ההחלטות בנוגע לפינוי ולשיקולים המעורבים אם להתפנות או לא, מנקודת המבט הסובייקטיבית של הורים לילדים צעירים המתגוררים בקיבוצים ובמושבים בנגב המערבי, במהלך ההסלמה הביטחונית 'מגן וחץ' במאי 2023 (Hochman, et al., 2024). ממצאי המחקר מראים כי במצב של מציאות טראומתית מתמשכת הכוללת פינויים חוזרים, ההחלטה אם להתפנות או לא היא החלטה מורכבת, המתקבלת לרוב במשותף במערכת ההורית הזוגית. ההחלטה משקללת שלושה גורמים מרכזיים: ביטחון פיזי ומוגנות של המשפחה, ובפרט של הילדים; הערכת המצב המנטלי, הן של ההורים והן של הילדים; ושמירה על רציפות עבור המשפחה כולה. זאת ועוד, ההחלטה אם להתפנות או לא משקללת שלוש נקודות על ציר הזמן: העבר והניסיון המשפחתי במצבי חירום קודמים; ההווה, בדגש על מאפייני אירוע החירום הביטחוני הנוכחי ושיקולים ומשאבים לוגיסטיים; התייחסות לעתיד וליום שאחרי. פילוח התובנות ההוריות מצביע על הערכת ההורים לגבי מידת הסכנה; מצבם הרגשי של ילדיהם; והחשיבות שהם מקנים ליצירת רציפות תפקודית של כל בני המשפחה. בעוד כל ההורים מגלים אחריות להמשך תפקידם כהורים, ההורים שהחליטו על פינוי מעלים קושי ייחודי בחזרתם האישית לשגרה לאחר השיבה לבתיהם.

על סמך ממצאי המחקר הציעו החוקרים מודל מעגלי, המהווה כלי לסיוע למשפחות עם ילדים צעירים ולעובדים סוציאליים בהבנת המורכבות של תהליך קבלת ההחלטות הנוגעות לפינוי והשיקולים הכרוכים בכך. מודל זה ממפה את הגורמים הפועלים בתהליך קבלת ההחלטות ואת ציר הזמן (לפני, תוך כדי ולאחר החזרה הביתה). המודל יכול לשמש כלי להתערבות ולתמיכה במשפחות עם ילדים צעירים החשופות למציאות טראומתית משותפת ומתמשכת, כמו זו שאפיינה את הנגב המערבי במשך שני עשורים. הוא יכול גם לסייע למשפחות שפוננו במהלך מלחמת חרבות ברזל ועדיין נמצאות ביישובים זמניים, או לחלופין בשלבי מעבר למקום מגורים חדש או אף כאלה שחזרו לבתיהן, ואשר השלכות הפינוי בכלל ומשימת החזרה הביתה ויצירת שגרה חדשה מהווים עבורן אתגר הסתגלותי משמעותי (Hochman et al., in press).

תרשים 1: מודל מעגלי של תהליך קבלת החלטות לפינוי במציאות טראומטית מתמשכת

מודל זה הוא נדבך נוסף במאמץ לבניית החוסן, בדגש על חוסן משפחתי, באמצעות הכשרה מקדמית שתכין את המשפחות לפינוי, וכך ניתן להפחית את הסיכון בקרב הורים, ילדים ובני נוער, לצמצם את הפגיעה האפשרית בתפקוד הפסיכוסוציאלי ולהגביר את החוסן המשפחתי.

המודל אמור לתת מענה לצורך העולה בספרות ומתייחס לחשיבות שימור החוסן של המשפחה, חיזוק השותפות של יחידת המשפחה בתהליכי קבלת ההחלטות בדבר פינוי או הישארות במקום, חיזוק הכשירות והמוכנות לחירום, כמו גם המסוגלות האישית. זאת לצד הגברת האמון החברתי במערכת המסייעת למשפחה בתהליכי הפינוי ובחזרה לשגרה. מחקרים מצביעים על החשיבות הטמונה בתוכניות פינוי המאמצות מודלים של תהליכי קבלת החלטות, אשר מערבים דיאלוג פתוח עם המשפחות בנוגע לכל אחד מהשיקולים בשאלה אם להתפנות או לא. מודלים אלה ישפרו את ההיערכות לפינוי, יסייעו למשפחות להתמודד בהצלחה עם הלחץ הנלווה לפינוי ולחזרה הביתה ויגבירו את חוסן של המשפחות והקהילות. בהקשר הישראלי העכשווי, מחקרים עדכניים שופכים אור על התפקיד של המדינה והחברה האזרחית לסייע למשפחות שפונות מביתן במהלך מלחמת חרבות ברזל, ללוותם בתהליך השיבה הביתה ולסייע בהשגת השגרה החדשה.

מקורות

- אלרן, מ', דיטש, מ', שפירא, ע' ומלר, ר' (2023). **מאפייני החוסן הלאומי של ישראל במלחמה**, פרסום מיוחד. המכון למחקרי בטחון לאומי. <https://tinyurl.com/ayjfazpa>
- גרין, א', לביא, ת' ודקל, ר' (2010). להתבגר ולהתגבר – הקשר בין מאפייני החשיפה של בני נוער לאירועי מלחמת לבנון השנייה לתגובות המצוקה שלהם שנה לאחר סיומה. **מפגש לעבודה חינוכית-סוציאלית**, 31, 59-35. <https://tinyurl.com/bdcnnudx>
- גלילי, ר' ולבייזל, ר' (2007). תחושת המקום בקרב בוגרים שנעקרו בגיל ההתבגרות ממקום מגורים: פינוי סיני במבט לאחור. **חברה ורווחה**, כז(1), 53-37. <https://tinyurl.com/53wvv9ar>
- גלילי, ר' ושגיא, ש' (2010). תגובות רגשיות בקרב מתבגרים דתיים וחילוניים לפני פינוי חבל עזה ואחריו: גישה סלוטווגנית. **מפגש**, 31, 159-139. <https://tinyurl.com/3cze8zzy>
- הוכמן, י' ורואר-סטריאר, ד' (2017). הזכות לזיכרון: סיפורם של ילדי חבל ימית. **מגמות**, נב(1), 446-417. <https://tinyurl.com/44a67xyz>
- הכנסת – מרכז המחקר והמידע (2023, 22 בנובמבר). **תוכניות לפינוי אוכלוסייה – חלק א': טרום מלחמת חרבות ברזל** [כתיבה: נ' יכימוביץ-כהן]. <https://tinyurl.com/5864n9ym>
- הכנסת – מרכז המחקר והמידע (2024, 3 ביולי). **נתונים מעודכנים על מפונים מהצפון ומהדרום** [כתיבה: ת' שחר ומ' לרר]. <https://tinyurl.com/ycy344aa>
- כהן-לוינובסקי, נ' (2014). **פליטים יהודים במלחמת העצמאות**. עם עובד, המכון לחקר הציונות בישראל ומכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות.
- לביא, ת' ונוטמן-שוורץ, א' (2010). **להתבגר בצל טרור – הסתגלות נפשית של ילדים ובני נוער החיים בשדרות לחשיפה ממושכת לאיום ירי טילים**, תקציר דוח-ביניים. מרכז חוסן שדרות ומכללת ספיר. <https://tinyurl.com/5n7k8dzv>
- מבקר המדינה (2007, 18 ביולי). **פינוי אוכלוסייה בעת מלחמת לבנון השנייה**, דוח מיוחד. <https://tinyurl.com/4x8ta5un>

- Cohen, O., Leykin, D., Lahad, M., Goldberg, A., & Aharonson-Daniel, L. (2013). The conjoint community resiliency assessment measure as a baseline for profiling and predicting community resilience for emergencies. *Technological Forecasting and Social Change*, 80(9), 1732-1741. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2012.12.009>
- Corzine, E., Cannon, C., Lattone, V., Sujan, A., Weatherly, C., Marks, R.E., & Figley, C.R. (2017). Identifying resiliency truisms: Israeli experts on trauma resiliency. *Traumatology*, 23(1), 4-9. <https://doi.org/10.1037/trm0000094>
- Gidron, D., Peleg, K., Jaffe, D., & Shenhar, G. (2010). Civilians under fire: Evacuation behaviour in north Israel during the Second Lebanon War. *Disasters*, 34(4), 996-1012. DOI: [10.1111/j.1467-7717.2010.01179.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2010.01179.x)
- Harvey, M.R. (1996). An ecological view of psychological trauma and trauma recovery. *Journal of Traumatic Stress*, 9(1), 3-23. <https://doi.org/10.1002/jts.2490090103>
- Hochman, Y., Nuttman-Shwartz, O., & Serdtse, Y. (in press). The clouds here fight and rage... over there, they don't": Evacuation Decisions of Israeli Families with Young Children Living in a War Zone.

- Kuhlman, C.J., Marathe, A., Vullikanti, A., Halim, N., & Mozumder, P. (2020, May). *Increasing evacuation during disaster events. Proceedings of the International Joint Conference on Autonomous Agents and Multiagent Systems*. <https://tinyurl.com/3ykc5kb3>
- La Greca, A.M., Brodar, K.E., Danzi, B.A., Tarlow, N., Silva, K., Comer, J.S. (2019). Before the storm: Stressors associated with the Hurricane Irma evacuation process for families. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 13(1), 63-73. DOI: [10.1017/dmp.2019.9](https://doi.org/10.1017/dmp.2019.9)
- La Greca, A.M., Tarlow, N., Brodar, K. E., Danzi, B.A., & Comer, J.S. (2022). The stress before the storm: Psychological correlates of hurricane-related evacuation stressors on mothers and children. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 14(S1), S13–S22. <https://doi.org/10.1037/tra0001052>
- Leykin, D., Lahad, M., Cohen, O., Goldberg, A., & Aharonson-Daniel, L. (2013). Conjoint community resiliency assessment measure-28/10 Items (CCRAM28 and CCRAM10): A self-report tool for assessing community resilience. *American Journal of Community Psychology*, 52(3-4), 313-323. <https://doi.org/10.1007/s10464-013-9596-0>
- Nuttman-Shwartz, O., & Green, O. (2021). Resilience truism in Continuous Traumatic Situations, *International Journal of Stress Management*, 28(1), 1-10. <https://doi.org/10.1037/str0000223>.
- Sagy, S., & Antonovsky, H. (1986). Adolescents' reactions to the evacuation of the Sinai settlements: A longitudinal study. *The Journal of Psychology*, 120(6), 543-556. DOI: [10.1080/00223980.1986.9915485](https://doi.org/10.1080/00223980.1986.9915485)
- Shacham, M., & Lahad, M. (2004). Stress reactions and coping resources mobilized by children under shelling and evacuation. *Australasian Journal of Disaster and Trauma Studies*, 2, 1174-4707. <https://tinyurl.com/nj4skvhh>
- Ungar, M. (2013). Resilience, trauma, context, and culture. *Trauma, Violence & Abuse*, 14(3), 255-266. DOI: [10.1177/1524838013487805](https://doi.org/10.1177/1524838013487805)
- Zerach, G., & Tam, E. (2016). The relationships between family functioning and attachment orientations to post-traumatic stress symptoms among young adults who were evacuated from Gaza Strip settlements as adolescents. *Anxiety, Stress, & Coping*, 29(2), 153-172. DOI: [10.1080/10615806.2015.1014998](https://doi.org/10.1080/10615806.2015.1014998)